

Korets historie

Randers Bykor startede i 1918 og hed dengang Randers Motetkor.
Læs her en meget interessant beretning om koret og dets første dirigent;

NIELS ANDERSEN
lærer og organist

Niels Andersen fødtes d. 21. april 1879 i Mørke som 2. søn af møllebygger og snedkermester Johannes Andersen og hustru Anna Kirstine Nielsen, datter af boelsmand Niels Rasmussen Stæhr og hustru Ane Kirstine, født Møller.

Johannes Andersen stammede fra gården "Langbak" i Saltum. Hans fader hed Anders Laursen.. Johannes Andersen arbejdede før sit giftermål i Randers på bygningen af en mølle, som derefter blev sejlet op til Mors.

I ægteskabet fødtes 5 børn, hvoraf 2 døde som små, den ene før faderens død, den anden kort efter. Johannes Andersen døde af tuberkulose den 28. februar 1883, da Niels var 4 år gammel, og hans moder var nu sorn 26-årig enke med 4 små børn. Hun forblev enke, da hun ikke ville, at hendes børn skulle have en "stedfader". Hendes forældre, som boede i "Lykken" ved Rosenholm, hjalp hende, og de to drenge, Laurids og Niels tilbragte en meget stor del af deres barndom hos bedsteforældrene, hvor de legede i engene ved Rosenholm - en tid, de altid senere tænkte tilbage på med meget stor glæde.

Efter skoletiden gik Niels Andersen på Mørke højskole hos forstander Appelt. Ved en kirkekoncert i Mørke med professor Nebelong solgte Niels Andersen billetter og var meget optaget af musikken. Professor Nebelung vekslede nogle ord med ham og inviterede han til at aflægge sig et besøg, hvis han kom til København.

Degnen, lærer Christensen, foreslog ham at lære at spille orgel, og som 17-årig begyndte han på undervisningen, da der blev købt et lille harmonium til ham. Begyndelsen faldt ham vanskelig, men interessen var stor, og senere hen vikarierede han ofte ved gudstjenesterne i Mørke kirke. Som 18-årig kom han i 1897 til København for at blive uddannet til lærer. Det var på Vesterbro seminarium på Gasværksvej. Hans moder rejste med derover, og de lejede en lille lejlighed i Skydebanegade. En ung mand (seminarist) fik logi og kost hos dem for at hjælpe på økonomien, og desuden syede hans moder skjorter for Magasin du Nord. De gamle i Lykken sendte dem fødevarer til hjælp.

Samtidig med Læreruddannelsen var Niels Andersen professor Nebelongs elev på Københavns organistskole og øvede sig tidligt om morgenen på orgelet i Sct. Johannes kirke. 2 år efter, i 1899 tog han den såkaldte "udvidede organistskamen". Censorer var Otto Malling og Gotfred Mathisson - Hansen.

Året efter i 1900 tog han lærereksamen og blev derefter ansat ved Bogense private realskole, hvor han lærte organisten Th. M. Aagaard at kende. Han bevarede forbindelsen med organist Aagaard, der senere i en lang årrække var organist ved St. Hedinge kirke.

1901 kom han til Randers Borgerskole, hvor han fik 27 ugentlige timer à 60 øre, og året efter i 1902 ansattes han som organist ved den nybyggede Sct. Peders kirke for en årlig løn på 250 kr. Han forblev ved Sct. Peders kirke til 1917, hvorefter han i 25 år var organist ved Sct. Mortens kirke.

14. juni 1905 holdt han bryllup med Ida Birgitte Weldingh, datter af stationsforstander Wilhelm Weldingh i Mørke og hustru Marie Sophie Frederikke Weldingh, født Ovesen.

1910 byggede han en villa på "Randers markjorde", oven for Gudenådal, og 17. oktober 1910 flyttede han ind sammen med Ida og 4 børn + en "tjenestepige", som det dengang hed. Her var plads til familien og desuden til både have, høns, duer og senere kaniner, der fik til huse i de gamle svellekasser fra det kasserede orgel i Sct. Mortens kirke.

Som lærer underviste han nu 36 ugentlige timer i dansk, religion, geografi, tysk og efterhånden i sang. Efter at sanglærer O.A.M. Andersen holdt op, havde han en tid 35 ugentlige timer i sang. De første år havde han ofte elever hjemme i orgelspil og i teori. Senere opgav han elevundervisning hjemme, da organistembedet jo medførte mange begravelser og bryllupper foruden gudstjenesterne på alle helligdagene. Sommerferie eller "ferie-weekender" havde organister ikke dengang.

Hvornår han selv begyndte at holde kirkekoncerter, ved jeg ikke bestemt, men i 1907 afholdt han flere koncerter til fordel for en udvidelse af orglet i Sct. Peders kirke, ofte med assistance af lokale sangere, f.eks. fru Mynster, fru Buhelt, fru Holleufer, kontorchef Hjelm, men også med et "blandet kor" eller en kvartet. Også regimentsmusikere assisterede.

Efter i nogle år at have været dirigent for mandskoret "Håndværkersangforeningen", hvor han vist ikke altid var helt enig med koret, modnedes vistnok efterhånden hos ham ønsket om at arbejde med et blandet kor. Når nogen meldte sig til optagelse i koret, blev de som regel prøvet ved at skulle synge "Flyv, fugl, flyv!".

Den 18. januar 1911 stiftedes da "Randers Motetkor" ved en sammenkomst i hjemmet, og torsdag d. 26. januar 1911 begyndte han sangøvelserne med koret. Torsdag blev i øvrigt fast sangaften fremover, men i begyndelsen af sæsonen var der altid to sangaftener, én for herrerne og én for damerne, og ofte først efter ca. 20 prøver e.l. begyndte sammensangen. Han førte nøje kontrol med koristernes fremmøde, noterede omhyggeligt de fraværende i sin lommebog, og de fik en opfordring bagefter og blev afæsket en forklaring om grunden til udeblivelsen. Var man forkølet, kunne man jo nøjes med at høre på. Skulle man til fest, kunne man sagtens nå det efter prøven !.

En af korets (og organistens) trofaste og storartede støtter, fru Boje, erklærede således: "Organisten behandler os jo som skolebørn".

Mandag d. 10. april 1911 opførtes "Påske-motetten" i Sct. Peders kirke: Påskemusik ved Motetkoret og fruene Buhelt og Mynster og organist Andersen. Akkompagnement:

frk. Ginnerkov. Af større værker opførte Motetkoret for musikforeningen "Brage" onsdag d. 20. marts 1912 I.P.E. Hartmann: "Dryadens Bryllup". Ved flygelet: fru Abildgaard. (ca. 900 tilhørere). Korets egen koncert fandt ligeledes sted i Håndværkerforeningen fredag d. 22. marts. Ved festen bagefter på hotel Randers overrakte koret dirigenten et smukt sølvbæger med 10 guldtikroner og med indskriften under en lyre

"Tak! Motetkoret 22. Marts 1912".

I løbet af 1912 afholdtes flere "frikoncerter", den femte holdtes d. 24. oktober. Den blev gentaget i Hobro kirke d. 14. november 1912.

18. januar 1913 fejrede koret "stiftelsesfest" med forskelligt: duet, solo, kvartet og oplæsning. Derefter fælles kaffebord og bal.

D. 2. marts s.å. opførtes N.W. Gade: "Korsfarerne" efter en afdeling solosang, i Håndværkerforeningen. Koncerten gentoges d. 14. marts. Søndag d. 22. juni s.å. kl. 5: Motetkorets koncert i Hadsund kirke med sange af Gade, Winding, Rung, Nebelong, N. Andersen m.fl. Mandag d. 24. november s.å. koncert i Sct. Mortens kirke: Kor à capella og til slut I.P.E. Hartmann: "Hinsides Bjergene" for solo (fru Mynster), kor og orkester (Randers philharmoniske orkester).

12. marts 1914 sang koret ved Randers Orkesterforenings koncert. 14. marts s.å. holdt Motetkoret koncert i Silkeborg: To afdelinger korsange og en afdeling kvartetssange. 18. april s.å. holdtes koncert med samme program i Håndværkerforeningen. 22. maj s.å.: Motetkorets koncert ved skolemødet i Randers: "Gurre", "Flyv fugl", "Marsk Stigs døtre", "I Fyrreskoven" m.fl. 14. juni s.å.: koncert i Silkeborg. 4. november s.å. i Sct. Mortens kirke, 22. november s.å.: koncerter i Mørke og Hornslet.

26. marts 1915.: Ved en koncert i Randers Håndværkerforening opførtes bl.a. P. Heise:

"Tornerose". Prinsessens parti blev sunget af koncertsangerinde Nora Elé, kongesønnen af koncertsanger Vilhelm Michelsen, eneboeren af inspektør Ingerslev, flygelledsagelse ved fru Elise Abildgaard. Søndag d. 20. juni s.å. holdt Motetkoret koncert i Mariager kirke med forskellige sange.

Onsdag d. 5. april 1916 holdt koret koncert i Håndværkerforeningen. Program: "Efterårsstormene" af Heise, derefter Rob. Schumann: "Rosens Pilgrimsfærd", (Oversættelse v. adjunkt Haase). Solister: Frk. Lis Mogensen, hr. Ingerslev, fruene Holleufer og Agnes Mynster. Ved flygelet: Mathilde Hannemann. Søndag d. 29. oktober s.å. koncert i Sct. Mortens kirke med korsange à capella, bl.a. Palæstrina: "Hymne" (Motet) og "Sanctus" (6-st. Motet) m.fl. Indledende orgelmusik: Toccata og fuga i d-mol af Bach. Torsdag d. 2. november s.å. gentoges koncerten.

Torsdag d. 22. februar 1917 sang koret "Elverskud" ved Brages mindekoncert for 100 året for Niels W. Gades fødsel. Langfredag d. 6. april s.å.: "Passionskoncert" i Sct. Mortens kirke med musik af Händel, Beethoven, Gade, Hartmann m.fl. Søndag d. 18. november: koncert i Sct. Mortens kirke: korsange à capella. Assistance af hr. adjunkt Ottosen. Tirsdag d. 20. november s.å. gentoges koncerten som 12. "frikoncert".

18. februar 1918 koncert i Håndværkerforeningen med kor og orkester. Program: bl.a. Hartmann: "I Provence", N.W. Gade: "Agnethe og Havfruene", Heise: "Kong Hakes Ligfærd", Schumann: "Zigeunerliv". Koncerten blev gentaget d. 21. februar (med fuldt hus). Koret forærede dirigenten et ur.

19. marts 1919: Koncert i Randers teater: Gade: "Korsfarerne" for soli, kor og orkester. Armida: Fru Hald, Peter Eremit: hr. adjunkt Ottosen, Rinaldo: hr. Thøger Rasmussen, samt Motetkoret. Koncerten blev gentaget den 25. marts. Tirsdag d. 1. oktober s.å. koncert i Sct. Mortens kirke: Korsange à capella, foruden orgelmusik af Bach og Max Reger. Til slut "Ave verum corpus" af Mozart, for kor og orgel. Mandag d. 10. november s.å. koncert i Sct. Mortens kirke, program: Widor: Symfoni nr. 4 for orgel og orkester. Dirigent: hr. Bjelke, C. Saint-Saëns: "Syndfloden", oratorium for soli, kor og orkester (opus 45). Assistance: Fruene Holleufer og Mynster, herreerne adjunkt Ottosen og kontorchef Hjelm. (Dirigent: Nie1s Andersen).

Onsdag d. 28. april 1920 koncert i Sct. Mortens kirke. Efter G.F. Händel: Koncert nr. 2 for strygeorkester, oboer, fagotter og orgel (dirigent hr. Bjelke) opførtes Enrico Bossi: "Højsangen" (Canticum Canticorum) for soli, kor og orkester. (Dirigent N. Andersen). Solister: Fru Johanne Karstens og hr. Vilhelm Michelsen. Søndag d. 31. oktober s.å. koncert i Hadsund kirke med følgende program: Efter Bach: Præludium og Fuga i c-mol, Palæstrina: "Tu es Petrus" (6-st. motet), Barnekow: "Vær stille Hjerte", "Farvel, farvel udlændigheds land" m.fl., senere Palæstrina: "O crux ave" (5-st. motette), Lange-Müller: "Madonna over bølgerne", Peterson-Berger: "Stemning", Asger Hamerik: "Aftensang". Koncerten gentoges søndag d. 7. november i Sct. Mortens kirke og søndag d. 21. november i Sct. Peders kirke, sidstnævnte sted med organist Alfred Nielsen ved orglet.

Langfredag d. 25. marts 1921 koncert i Sct. Mortens kirke. Program: Johan Sebastian Bach:

"Johannes-Passion" for soli, kor, orgel og orkester. Solister: Fruene Ethelberg og Worm-Jørgensen, samt hr. Vilhelm Michelsen og organist Skytte Birkefeldt.

14. oktober s.å. koncert i Sct. Mortens kirke. Programmet omfattede forskellige værker af Mathisson-Hansen, Palæstrina, Otto Mailing, Grieg, Barnekow m.fl. Koret var bagefter samlet i Industricafeen.

15. oktober, altså dagen efter rejste Niels Andersen til Tyskland en måned på legat for at studere kirkemusik. Rejsen gik over Lübeck og Hamburg til Leipzig, hvor han bl.a. hørte koncerter i Gewandhaus og Thomaskirken, videre til Dresden, hvor bl.a. operaen besøgte, og til Berlin. 19. november var han hjemme igen.

Onsdag d. 8. marts 1922 holdt koret koncert i Håndværkerforeningen og opførte Gluck: "Orfeus og Euridike", opera i 3 akter for soli, kor og orkester. Orfeus' parti blev sunget af fru Harriet Vendelhaven, Eros af fru Anna

Hein. Euridike af fru Ethelberg. Ved flygelet var frk. Jenny Drachmann. Onsdag d. 22. november s.å. holdt koret koncert i Sct. Mortens kirke med indledende orgelmusik af Bach: Fantasi i g-dur, derefter fulgte W.A. Mozart: Requiem i udtog for soli, kor, klaver og orkester, I.P.E. Hartmann: "Hinsides Bjergene". Mezzosopran, sopran, klaver, kor og orkester, N.W. Gade: "Ved Solnedgang".

Søndag d. 25. marts 1923 holdt koret koncert i Sct. Mortens kirke med indledende orgelmusik af Bach: Tripelfuga i Es-dur, derefter fulgte Otto Malling: "Det hellige Land". Sopran: Fru Ethelberg, baryton: Cand. pharm. Budz. Dernæst G.F. Händel: "Te Leum laudamus" for 5-st. kor, flygel og orkester. Ved flygelet: Frk. Jenny Drachmann.

D. 24. januar s.å. fejredes korets 12 års fødselsdag i Højskoleforeningen. Typograf Sørensen havde forfattet en sang til lejligheden.

Tirsdag d. 13. november s.å. afholdtes koncert i Sct. Mortens kirke med et program omfattende en række mindre værker.

Fredag d. 28. marts 1924 koncert i Sct. Mortens kirke. Orgel: Bach: Præludium i h-mol, derefter J.S. Bach: "Die hohe Messe" i udtog: I: Kyrie, II: Gloria, III: Credo, IV: Sanctus, V: Benedictus, VI: Agnus Dei.

Onsdag d. 3. december s.å. koncert i Sct. Mortens kirke. Program: "Vågner op" (Kirkekantate nr. 140), derefter Saint-Saëns: "Syndfloden". En planlagt gentagelse af koncerten dagen efter i Viborg domkirke blev ikke til noget af ukendt grund. Domorganist Gunnar Foss skulle have indledet med Bach: Præludium og Fuga i c-mol.

Torsdag d. 16. april 1925 koncert i Sct. Mortens kirke. Der opførtes Joseph Haydn:

"Skabelsen". Medvirkende var: Johanne Karstens (sopran), Johannes Andersen (bas), Henrik Jochumsen (tenor), Ellen Ussing (klaver), samt Randers orkesterskole. Der var ca. 600 tilhørere. Dagen efter, 17. april genopførte koret "Skabelsen" i Vejlbj kirke. I juni oversatte Niels Andersen korene af "Messias", og i efteråret afholdtes fire udenbys koncerter til fordel for Motetkorets Messias-opførelse, og fredag d. 2. oktober s.å. en koncert i Sct. Mortens kirke med samme formål. Solist var Thøger Rasmussen.

Torsdag d. 15. april 1926 i Viborg domkirke opførte Motetkoret så Händels "Messias" og gentog opførelsen dagen efter d. 16. april i Sct. Mortens kirke. Solister var Johanne Karstens (sopran), Stella Hellemann (alt), hr. Budz (tenor), hr. Hjelm (bas). Endvidere medvirkede Randers orkesterskole. Koncerten gentoges søndag d. 18. april og mandag d. 19. april, henholdsvis i Vejlbj kirke og Grenå kirke. Da det stadig kneb med penge til honorarerne, lånte far 500 kr. af min mors arv.

D. 18. juni s.å. blev han færdig med oversættelsen af korene i "Israel i Ægypten", og hver dag skrev han korstemmer ud (i skolens sommerferie).

Onsdag d. 2. september s.å. afholdtes koncert i Sct. Mortens kirke med assistance af lokale kunstnere for at styrke Motetkorets økonomi.

Tirsdag d. 12. april 1927 koncert i Sct. Mortens kirke med opførelse af Händel: "Israel i Ægypten". Bagefter var koret på teatercafeen. Koncerten blev gentaget fredag d. 29. april.

Fredag d. 3. december s.å. ved Brages 75 års jubilæum i Håndværkerforeningen opførte Motetkoret "Tornerose" med orkester med 35 musici, efter at flere kunstnere med tilknytning til Randers havde optrådt. Far besvimede efter den lange koncert, efter en lang arbejdsdag forud. Han måtte hvile ud i sengen i tre dage.

Tirsdag d. 14. februar 1928 holdt far koncert i Sct. Mortens kirke med et børnekor og assistance af fru Vendelhaven. Koncerten gentoges senere i Bjerringbro og Fausing til fordel for orglet. Overskuddet 418 kr. indsattes i Sparekassen.

Fredag d 11. maj s.å. holdt Motetkoret koncert i Sct. Mortens kirke med à capella-sange. (Programmet findes ikke mere). D. 13. oktober s.å. holdtes koncert med børnekoret i Sct. Mortens kirke til fordel for orglets facadepiber. (Nettito indtægt 307 kr.).

Torsdag d. 21. marts 1929 holdt Motetkoret koncert i Sct. Mortens kirke med opførelse af Händels oratorium "Jefta". Koncerten blev optaget af Radiofonien til transmission for et honorar af 1.000 kr. Fars danske tekst blev bragt i "Radiolytteren". Koncerten gentoges dagen efter d. 22. marts. Solister var: Poul Wiedemann, Harriet Vendelhaven, Birgit Engel, Holger Byrding. Desuden medvirkede børnekoret fra den kommunale mellemskole og Randers Philharmoniske Orkester suppleret med udenbys fagot og obo. Ved klaveret var Jenny Drachmann.

I de følgende år klarede økonomien for koret ved Statsradiofoniens betaling for transmission, undertiden 1.200, somme tider 1.500, og en gang 2.000 kr. For den fulde danske tekst betalte "Radiolytteren" 60 kr. Fra nu af benyttede Niels Andersen gerne skolesommerferien til at oversætte Händels oratorier fra den engelske tekst i dr. Crysanders udtog til dansk, hvoraf både kor og arier var på vers, et arbejde, som optog ham meget ud fra hans stærke følelse for smuk poesi. Han havde alt færdigt og parat, når ferien sluttede, indbefattet aftalerne med kammersanger Holm, Statsradiofonien, med solisterne i København, korstemmerne skrevet ud o.s.v., så prøverne kunne begynde den sidste torsdag i august.

Torsdag d. 24. april 1930 kom korets første opførelse af oratoriet "Saul", og anden opførelse fulgte dagen efter, d. 2. april. Solister var: Holger Byrding, Else Schøtt, Thøger Rasmussen, Signe Becker. Ved klaveret: Jenny Drachmann. Desuden medvirkede Randers Philharmoniske Orkester.

D. 2. marts 1931 kom første opførelse af "Israel i Ægypten". Den gentoges dagen efter d. 3. marts. Medvirkende var: Ingeborg Steffensen, Thøger Rasmussen, Jenny Drachmann og Randers Philharmoniske Orkester.

D. 5. april 1932 opførtes "Josua" af Händel. Solister var: Otto Steenberg, Henry Skær, Holger Byrding, Kirsten Engquist. Desuden medvirkede Randers Philharmoniske Orkester og Jenny Drachmann ved klaveret.

D. 10. maj 1933 opførtes oratoriet "Samson". Solister: Aage Thygesen, Holger Byrding, Ejnar Nørby, Else Schøtt, Ely Hjalmar, desuden Randers philharmoniske Orkester og ved klaveret Jenny Drachmann. Efter koncerten samledes koret til en fest i Håndværkerforeningen, og d. 18. juni s.å. foretog koret en udflugt til Rebild.

D. 24. januar 1934 afholdt koret stiftelsesfest på Skydepavillonen.

Torsdag d. 8. maj 1934 opførte Motetkoret Saint-Saëns: "Syndfloden". Solister: Ebba Wilton (i stedet for Else Schøtt, der var indisponeret), Else Jena, Thøger Rasmussen, Ejnar Nørby, samt Randers Philharmoniske Orkester.

D. 20. januar 1935 holdt koret stiftelsesfest på Skydepavillonen.

D. 27. april s.å. bragte Randers Amtsavis et interview med Niels Andersen i anledning af den kommende opførelse af Händels oratorium "Salomo", som opførtes, som mindekoncert i anledning af 250-året for Händels fødsel, d. 3. maj 1935, i Sct. Mortens kirke. Solister var: Holger Byrding, Else Schøtt, Else Jena, Piddy Heilmann, Ebba Wilton, J.Chr. Sabro. Desuden medvirkede Randers Philharmoniske Orkester og ved klaveret Jenny Drachmann.

D. 18. januar 1936 holdt Motetkoret sit 25 års jubilæum med blomster og gaver til dirigenten, og søndag d. 19. januar fejredes stiftelsesfesten på Skydepavillonen. Dirigenten fik overrakt en smuk sølvbakke. Hr. Lassen Landorf bemærkede, at det jo burde have været en "Händel", men at det altså blev en "Bak". Bagefter var der dans.

D. 6. maj s.å. opførtes oratoriet "Judas Maccabæus". Solister var: Judas: Thyge Thygesen, Simon: Holger Byrding, en israelitisk kvinde: Else Schøtt (sopran), en israelitisk kvinde: Ingeborg Steffensen (alt), et bud: J.Chr.

Sabro. Endvidere Randers Philharmoniske Orkester. Ved klaveret: Jenny Drachmann. Efter koncerten var koret samlet på hotel Randers.

17. november s.å. afholdtes koncert med børnekoret og solist Karl Johan Klinge. Denne koncert blev også transmitteret.

Fredag d. 29. april 1937 opførtes Mendelsohn-Bartholdy: "Elias". Solister var: Ely Hjalmar, Aage Thygesen, Holger Byrding, Else Schøtt. Endvidere medvirkede Randers Philharmoniske Orkester.

Søndag d. 20. juni s.å. foretog Motetkoret sommerudflugt til Ahl strand. D. 18. august s.å. kom der afslag fra Statsradiofonien (nu Peder Gram) på transmission af Händels "Dettinger Te Deum". Niels Andersen skrev en artikel i avisen om korets ophør, da det ikke ville kunne fortsætte uden penge til solister m.m. og skrev til Holger Byrding om sagen. Der kom protester både lokalt fra fru Mynster, Carl Rasmussen m.fl. og også i københavnsk presse. Der kom meddelelse fra Byrding, at sagen kom for i radiatorådet. D. 17. september kom brev fra Radiofonien, at man havde antaget "Dettinger Te Deum" til transmission i 1938. Prøverne begyndte så d. 29. september.

I slutningen af 1937 begyndte helbredet at svigte. Lægen rådede ham til undersøgelse på sygehuset. Han fortsatte imidlertid trods træthed, både med prøverne med Motetkoret og med børnekoret, hvis koncert skulle transmitteres d. 25. januar 1938. Men dagen før transmissionen var han så medtaget (uremi), at han måtte indlægges på sygehuset og aflyse transmissionen.

En drøj og pinefuld tid fulgte nu i de fire måneder på sygehuset med to operationer. Den 12. maj kom han hjern, men måtte flere gange til behandling på sygehuset. Motetkorets koncert var blevet udsat til næste år. I løbet af sommeren fik han efterhånden nogenlunde kræfterne igen, og den 1. september begyndte han prøverne med koret.

D. 17. december 1938 holdt børnekoret en transmitteret koncert i Sct. Mortens kirke, hvor Thøger Rasmussen sang, Harald W. Andersen spillede foruden han selv. Den 16. december s. å. udnævntes han til Ridder af Dannebrog, og d. 9. januar var han i audiens hos kong Christian d. 10. Turen til København benyttede han til samtaler med Byrding, Aksel Schøtz, Brems m.fl.

Søndag d. 5. februar 1939 afholdtes stiftelsesfest i Håndværkerforeningen kl. 1. (Han noterer i sin lommebog: "Tre retter mad og kaffe - 4 kr"), underholdning og dans til kl. 1.

3. april 1939 opførtes Händels "Te Deum" for bassolo, kor, cembalo, orgel og orkester. (1.500 kr. fra Radiofonien). Bagefter samledes koret med Byrding i Håndværkerforeningen. Randers Dagblad bragte et interview d. 17. april.

Den 21. april s.å. på sin 60 års fødselsdag fik han mange blomster og telegrammer. Skoleinspektøren opfordrede ham til at søge afsked fra skolen, da han virkede træt efter sygdommen i 1938, og d. 1. juni indleverede han sin afskedsansøgning vedlagt en lægeerklæring. Han foreslog Radiofonien at opføre "Elias", men fik afslag. Derefter foreslog han Johannes-Passion og Mozarts Requiem, hvad man også afslog. D. 16. juli havde han oversat Max Bruchs "Hebraische Lieder" med henblik på en koncert. D. 25. september s.å. stod meddelelsen om hans afsked i avisen. Lørdag d. 30. september s.å. på sin sidste skoledag sang han med realklassens piger ved indvielsen af den nye Fabersvejs skole. D. 1. oktober s.å. sang børnekoret ved en folkekoncert med assistance af fru Gottlieb.

D. 10. april 1940 skulle Motetkorets koncert have været, men d. 9. april havde tyskerne besat Danmark, så koncerten måtte udsættes. Den blev da afholdt søndag d. 26. maj kl. 16, da kirken ikke kunne mørkelægges. Programmet var: Max Bruch: Hebraiske sange, tekst efter Lord Byron (oversat af Niels Andersen), Franz Schubert: Davids 23. salme for 4-st. damekor og strygekvartet, P.E. Lange-Müller: 3 salmer for kor og orkester, Niels W. Gade: Ved Solnedgang, kor og orkester. Randers Philharmoniske Orkester medvirkede med 30 musici.

Det blev Randers Motetkors sidste koncert.

Under tyskernes besættelse af Danmark blev det nødvendigt at rationere i mange retninger. Således fik kirkebetjenten ordre til, at temperaturen i Sct. Mortens kirke på søgnedagene ikke måtte sættes op over 11 grader. Min far fortsatte dog med at øve sig på orglet, som han havde været vant til igennem hele sin tid som organist. Den kolde luft i kirken gav ham i 1941 en begyndende bronchitis, som viste sig at blive kronisk og medførte efterhånden tiltagende åndedrætsbesværligheder, så at han sjældent fik ret megen nattesøvn.

Et ophold i sornmeren 1942 i 6 uger med behandlinger på Gamle Skovridergård hos overlæge Viggo Starcke hjalp en del, så han hostede mindre, men han var blevet en svag mand på grund af sygdommen, det kneb ham at gå op ad Vestre Altanvej med sin cykle. Tungest faldt det ham vistnok at måtte opgive arbejdet med Motetkoret. Derimod fortsatte han med folkekoncerterne og med at arrangere koncerter for musikforeningen "Brage", hvor han var formand fra 1928 til sin død 1945, samt at spille til Odd Fellow-ordenens julekoncerter til fordel for "De tavse fattige i Randers". Her medvirkede han sidste gang i december 1944.

Som organist ved Sct. Peders kirke og derefter ved Sct. Mortens kirke afholdt han i 43 år en lang række koncerter, undertiden til velgørende formål, f. eks. for menighedsplejen, for arbejdsløse, for Belgierne, Wienerne, skadelidte Italienerne, en ny kirke i Dronningborg, men også til fordel for orglet i Sct. Peders kirke, og senere samlede han ved sine koncerter penge ind til det nye store orgel i Sct. Mortens kirke, og adskillige koncerter arrangerede han både i Randers og i omegnens byer for at skaffe penge til Motetkoret, så det kunne blive muligt at opføre f.eks. Oratoriet "Messias". Udenbys solister, samt orkester og pianisten skulle jo have honorar.

Til folkekoncerterne havde han et kommunalt tilskud, så han kunne sikre sig god assistance, både koncertsangere og kgl. operasangere og -sangerinder, samt musikere. Blandt de assisterende kan nævnes:

Professor Chonowitsch, Fini Henriques, Peder Møller, Louis Jensen, Thøger Rasmussen, Else Amentorp, Aksel Schøtz, Margaritha Flor, Elsa Sigfuss, Harriet Vendelhaven, Niels Rudolph Gade, Lilly Lamprecht, Aage Thygesen, Anders Brems, Albert Høeberg, Birgit Engel, Ejnar Nørby, Marius Jakobsen, Naval, Else Jena, Else Schøtt, Holger Byrding.

Selv indledede han gerne med et præludium og fuga af Bach, spillede også gerne musik af Max Reger, Buxtehude m.fl. Undertiden havde hans børnekor en afdeling flerstemmige sange. Ved juleaftens gudstjenester havde han som regel et udvidet kor til Hartmanns juleliturgi, foruden at et børnekor sang. (f.eks. "En rose så jeg skyde"). Han placerede børnene så langt tilbage bag orglet, at klangen af de lyse barnestemmer gjorde en meget skøn virkning.

I slutningen af februar 1945 sprængte tyskerne Randers Theater i luften, hvorfor sæsonens 4. og sidste Bragekoncert måtte afholdes på forsamlingsbygningen "Jylland". Efter koncerten følte han sig meget træt, da han gik hjem, og kl. 1. om natten døde han pludselig af en blodprop. Det var den 28. februar 1945.

Drivkraften i hans arbejde synes mig at være kærligheden til musikken og til poesien. Derfor indeholder programmerne så mange dejlige stemningsbilleder og smuk naturlyrik.

Randers i april 1979.

Gerda W. Andersen